

INSERTIUNI:

se plătesc cu prețuri foarte reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa redacției și acelea nu se înapoiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITATEA

ABONAMENT:

Pe an 6 cor. pe 1/3 an 3 cor.

Pentru plugari—țărani pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate: Pe an 16 franci.

Un număr costă 12 bani.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Chiemarea socială a școlii.

Școala are nu numai chiemarea de a instrui și educa în mod general tinerile generațiuni, ci are și o chemare socială. Ea trebuie să pregătească tinerile generațiuni în sensul aspirațiilor societății în cari trăesc, și chiar, mai mult decât aceasta, școala trebuie să lucreze direct asupra societății, creând sau întărind curente ce corespund nevoilor ei. Numai atunci școala se achită de jertfele ce societatea face pentru dînsa, numai atunci își îndeplinește menirea ei.

Aceasta ne și explică de ce nu numai la noi, dar în toate țările, reformele școlare sunt cele mai grele de îndeplinit.

Fie-care popor, fie-care epocă trebuie să aibă școala sa, în care sunt oglindite trăsăturile caracteristice ale prezentului și în care trebuie să fie explicate acele ale viitorului.

Cea mai bună școală franceză, germană sau a ori-cărui popor nu poate fi bună pentru noi, nouă ne trebuie școală românească, care să corespundă cu nevoile și aspirațiile noastre din veacul în care trăim.

Rolul adevărat al școlii și deci și al profesorului, nu se sfârșește cu terminarea explicației și cu sunarea clopoteului. El de aci începe.

În afară de școală este marea lume. Dacă școala și deci profesorul nu și-ar da seamă de nevoile principale ale acestei lumi, de sigur acea școală e nefolositoare și acel profesor nefolositor. Școala și profesorul instruind tinerile vlăstare, trebuie să le potrivească pentru viitoarea societate. Tinerile elemente trebuie să

fie modelate pentru a se putea ajusta în corpul social. Dacă ar face altfel, s'ar putea compara c'o turnătorie, care nu cunoaște dimensiunile mașinilor pentru cari se silește a construi aparate.

De oare-ce corpul social nu se poate măsura ca o mașină, nici nu i-se poate ușor vedea lipsurile, de aci vine pe de-o parte greutatea de a îndrepta școala pe adevăratele cale, ear' pe de alta, de a putea alege din multele curente ce pasionează publicul, pe cel sănătos și folositor.

Lupta pentru binele public, și deci pentru chestiunile mari, cari interesează întreg poporul, este dusă la noi în primul rînd de partidele politice, cari unori în pasiunea luptei dau importanță prea mare, unor chestiuni mici. Guvernământul liber, nu de mult aplicat în țara noastră, nu a dat încă în totul roadele așteptate, o mare parte de popor nu este încă conștientă de drepturile sale, stă sub tutela morală sau bănească a câtor-va puternici și cu modul acesta noi încă nu am putut căpăta o opinie publică luminată și conștientă de interesele mari ale națiunii. Cele mai bune ale noastre guverne au putut să facă adese-ori greșeli, nefiind susținute sau luminate de marea judecată a celor mulți.

Pentru a deștepta conștiința marelui la adevăratele nevoi, pentru a contribui la ridicarea nivelului moral și intelectual al poporului nostru în genere, școala trebuie să aibă un mare rol social, profesorul trebuie să fie elementul cel mai devotat și cel mai convins de a servi cauza bună.

Școala rurală în deosebi are o mare chiemare.

E un fapt recunoscut astăzi, că e o prăpastie între orășean și satean. Sunt

egali numai înaintea legii de pe hârtie. Suntem străini acasă la noi, nu suntem uniți sufletește.

Orașele, sub influențe culturale, comerciale, politice, deosebite, s'au dezvoltat și și-au asimilat viața socială a Occidentului; satele au rămas aproape neatînse de toate schimbările ce ne frământă de o jumătate de veac.

Influența directă prin biserică și indirectă prin școală, asupra țărânilor, s'a dovedit că e neîndestulătoare.

Ar trebui ca atât preoții cât și învățătorii, în afară de însărcinarea profesiei lor să îmbrățișeze cu entuziasm chestia îmbunătățirii soartei sateanului și pe ori-ce cale, conferințe, reviste, biblioteci, reprezentații teatrale, să aprindă energiile latente din sufletele sateanilor, pentru-ca vieța noastră socială să se încordeze de toată puterea care este lăsată de Dumnezeu în sufletul poporului nostru.

Să nu se uite, că în epocile trecute de transformări violente, elementul cel mai statornic și mai devotat pentru cauzele mari au fost profesorii.

De altfel cele mai principale evenimente cari dominează viața poporului nostru sunt de ordin cultural.

Introducerea limbii române în biserică, cronicarii din sec. al XVII, organizarea școlilor române sunt evenimente, cari în importanța urmărilor, egalează aceea-ce a fost lupta dela Don cu Tătarii pentru Moscova, victoria contra lui Otocar pentru Austria, sau lupta dela Bouvines pentru Franca.

În anul 1848, prea curînd uitat și mai ales prea ușor ridiculizat de unii din generația de astăzi, atunci când o generație, cu simțăminte de demnitate omenească și de un înalt patriotism, în un avînt de tinerețe și de frumoase

speranțe, au încercat să gonească o influență periculoasă străină și să șteargă dintr'o dată legiuiri, cari păstrau în ele semnele boalelor morale a altor vremi, în acea memorabilă luptă, cele mai dezvoltate organe a nouelor idei au fost profesorii.

Iată în ce mod se adresează guvernul provizor din anul 1848, către profesorii din orașe și către »candidații« (învățătorii) de prin sate:

»Fă, d-le profesor, din învățători organe fidele ale libertății, trimite-i în sate a lumina pe frații lor, și totodată a le însufla spiritul păcii și al bunei orânduiri, căci numai buna orânduială poate a ne întări libertățile; fă din trimiși, apostoli închinați libertății, ear' nu demagogi și tulburători, etc. etc.

În epocile de transformări ce preced »Unirea«, profesorii au fost luptătorii cei mai devotați ai nouelor idei ce încălzeau sufletul bunilor Români.

Dacă în acele timpuri de persecuții și de neliniște, școala și profesorii și-au îndeplinit atât de bine misiunea lor socială, cu atât mai mult e de sperat că astăzi — epocă de liniște și încurajare — corpul profesoral, și în deosebi învățătorii, vor pricepe și se vor achita de marea lor misiune socială.

C. Armașu,

prof. la Liceul din T-Severin.

O sentință de moarte.

Arad, la 30 Nov. 1902.

Vasile Mangra, »ilustrul« protegeu al unei clice din Arad, poreclit de ortacul său Russu I. »Șirianul« de: »Vasaliă cel fără prihană« (!sic!), precum se știe a ridicat acuză în contra dlui Em. Măglașiu, pentru-că acesta i-a zis în coloanele »Controlei« om imoral, cu

— Nu știu cum ești tu — zise ea. De ce nu bei? Cum ești trudit, beutura asta îți dă putere și-ți trece truda, par'că ți-ar lua-o cineva cu mâna. Te face ca să uiți gândurile și necazurile care te apasă. Dar ți-ai găsit să mă pricepi! Așa-i bărbatul, îi vrei bine și el crede că tot rău. Ia gustă cât de puțin, și crede-mă, că nu-s de eri ca să te amăgesc ca pe copii.

Lui Noe par'că-i spunea cine-va să nu bea; dar ea nu-l mai slăbea cu rugile și cu beutura ei cea afurisită, până-ce l'a pus pe-catul pe Noe de-a tras câte-va găuri bune din beutura dracului.

Cum a beut, odată i-s'au întunecat vederile, ameți de cap, prinse a bolborosi din gură vorbe neînțelese și căzî într'un somn, fără voia lui, de par'că era lemn.

Dracului atât i-a trebuit. — Când dormea Noe, el cu toată sumedenia lui de cornorați, i-a stricat corabia. Lemnele le-a făcut copaci, a dus pe fie-care la locul lui în pădure și așa de bine au făcut treaba, că nici nu se cunoaștea care copaci au fost tăci și care nu. — Mă rog, dacă-i drac, ce nu ți-a putea face!

Intr'un târziu se scoală Noe, cu capul greu, par'car' a fost de piatră, buimac și par'că-i urla o sută de câni în cap. Amețiți, porni acasă uitînd că are de lucru.

FOIȘOARA

Văjje vîntul...

Văjje vîntul p'afară cumplit,
Ninge zi-noapte, tot câmpu-i albit,
Scunda căscioară cu 'ngustii păreți
Stă troenită de tot sub nămeți.

Lîngă căminul pustiu, fără foc,
Mama, copiii, lipsiți de noroc,
Vineți la față de vînt și de ger,
Plîng îndreptându-și privirea spre cer.

Pîne-o fărîmă n'au, nici de gustat!
Apa pe vatră n'ulcior le-a 'nghețat...
Cel mic — bolnav e, s'ermanul, de eri;
Luptă pe pat cu-ale morții dureri.

„Mamă!“ el geme d'un tremur cuprîns...
Mama la pieptu-i odorul și-a strîns...
Geaba ea-l strînge! în brațele-i reci...
Pruncul înghețat... adoarme pe veci!.

Voi, ce la vatra 'ncălzită sedeți,
Făr' să vă pese de vînt și nămeți:
Fie-vă milă de cei care mor
Iarna de frig prin bordeele lor!

P. Dulfu.

Beutura dracului.

Dumnezeu porunci lui Noe ca să-și facă o corabie pentru toată gloata și avutul său, căci nu peste multă vreme va da un potop ș'are să potopească toată lumea cea peste măsură de rea; afară de unul singur—Noe—pe care îl va cruța, pentru că e temător de Dumnezeu, fire înțeleaptă și fără păreche de bun.

Noe, ca un bun credincos, se și apucă de treabă, ca să fie gata din bună vreme.

Dracul, cum a văzut așa, nu-i venea la îndemână să-l scape pe Noe din labe; ar fi vrut să-l aibă la răbuș numai de cât. De aceea se tot gândia ce năzbitie i-ar face lui Noe, doară a cădea în păcat. Gîndindu-se el fel și chip, îi veni în cap să scornească o beutură, din care când o bea cine-va, câte-va pahare, să vadă numai scînteii înaintea ochilor și să facă păcate fără să vrea el; beutura aceea era cea care acum se chiamă rachiu și pe unele locuri i-se zice beutura dracului.

Bucuria lui, când a dat de leac, că de făcut nu era mare lucru pentru dînsul.

Cum a făcut-o, s'a pus pe lîngă femeea lui Noe — că c'un bărbat n'ar fi putut face nimica — și cu vorbe, cu momeli, cu șiretlicuri, a putut-o încredința că beutura aceea

îi întărește trupul; când ți-i frig, te încălzește; când ești scirbit te înveselește, când ești îngândurat, beutura aceasta te scapă de ori-ce gînd, și câte și mai câte.

Și ca s'o încredințeze, a făcut-o de ea singură a gustat cât de bine din beutura dracului, și numai de-odată s'a trezit veselă, cu curaj, i-se părea că ea-i mare și tare pe lume în vremea aceea — și par'că ar fi tot beutură de-aceea, nefiind alta așa de bună.

Ea i-a făgăduit dracului, c'are să dea numai decât și bărbatu-său să bea, din beutura aceasta nouă pe pămînt și care ar fi atât de bună pentru om.

Dracul, chefos, și-a luat catrafusele, gîndind în gîndul său că toate au să meargă strună.

Intr'o zi, când Noe era la lucru, ea se porni să-i ducă de mîncare, și-i veni în gînd să iee și o sticlă cu beutura dracului. Și așa și făcu.

Noe muncea de curgea sudorile de pe el ca bobul de mari. Cum sosi ea, el își lăsă de lucru, ca să se mai hodinească, că era prăpădit de cât muncise.

Nevasta se așeză lîngă el, și mîngăindu-l de oboseală i-a spus cum un om îi aduse o beutură cum nu se mai află'n lume alta, așa de bună; și-i întinse sticla, ca să bea.

Noe nu primi, ci i-o împinse cu mîna napoi, ca și când ar fi știut că-i ceva rău.

Am fi păgubit reuniunea, am fi premeditat fondul ei de rezervă și interesele membrilor, cari își plătesc regulat competențele de câte 60 fileri, dacă am fi plătit pentru restanțieri: deopotrivă ca și pentru aceia, cari și-au plătit regulat competențele. Fiind cu luare aminte la sărăcia membrilor, am așteptat de pildă pe răposatul Iosif Josan Olariu 5 ani și nu l'am șters, deși după §. 4 puteam să-l ștergem și după 3 casuri restante, în 15 zile dela provocare: i-am detras însă la moarte 67 casuri restante à 66 fileri.

Am demoraliza reuniunea, am încălca §. 4 din statute și am nimici-o, dacă nu am detrage restanțele barem când moare membrul și dacă nu ar fi deosebire între cei-ce și plătesc regulat și între cei-ce nu și plătesc competențele. Cel-ce plătește competența de 60 fileri, acela i-se socotește dela fiecare cas plătit câte 50 fileri creștere, după §. 7.

Dar cu dreptate ar fi fost, ca lui Susan Iosif Olariu cu 67 casuri restante să-i fi dat premiu de 67-ori câte 50 fileri creștere din competențele, cari alții le-au plătit în fondul de rezervă, dar Domnia-Sa nu le-a plătit?

De 16 ani nici un singur moștenitor al vre-unui membru răposat nu a fost nemulțămît cu detragerile îndreptățite. Nu are drept nimenea deci, să fie procatorul nechemat a celor 169 familii, ai căror moștenitori au fost prea multămiți cu praxa umană și cinstită a reuniunii, statorită și aprobată de peste 20 adunări generale în decurs de 16 ani.

Cui nu-i plac detragerile, poftescă și plătească regulat competențele și nu i-să va detrage nici un filer.

Ei, dar să caută nod în papură.

3. Cărțile purtate de cassar nu ar fi în deplină ordine. Adevărul însă e, că sunt în cea mai bună ordine. Domnul Szóts însuși a revisuit rațiociniile pe 4 ani, le-a aflat în deplină ordine și mai toate adunările generale au votat domnului cassar pentru »zel și conștiințioasa sa manipulațiune« vre-o 8 mulțumite protocolare. Dee bunul Dumnezeu tot cassari cu mâni curate și zeloși, precum a fost părintele Nicoară dela ziua întemeierii reuniunii până la ceasul morții sale, 16 ani neîntrerupt.

Asupra tuturor cărților purtate de director și cassar 2 pricepători, dl prim-revisor comitatens: Knopf Árpád și Ioan Lazarici, cassarul I-ei reuniuni de înmormântare și cassar la banca »Hunedoara« astfel se exprimă:

»am revisuit toate cărțile, precum două registre fundamentale, alte cărți ajutoare și conspecte ale reuniunii, redactate și introduse de nou și le-am aflat deplin corăspunzătoare.

În bună ordine au aflat Domniilor și rațiociniile revisuite ale anilor 1889, 1900 și 1901.

(Va urma).

Avis și rugare.

Aduc la cunoștința on. public rom. ân, că vol. II. din opul meu »Cartea de Aur sau luptele politice-naționale ale Românilor de sub coroana ungară« apărută de curând, (prețul 10 cor.), a trecut prin censura procuraturii regești din Cluj, care n'a aflat în acest volum nimic de dificultat, prin urmare e delăturat pericolul de a fi confiscat și acest volum.

Cât pentru volumul prim, soarta lui depinde acum dela verdictul curții cu jurați din Cluj, care va fi dat asupra cărții încă în decursul lunii acesteia. În cas de condamnare cartea va fi nimicită, dar o voi scoate în ediție nouă cu eliminarea pasagelor incriminate, și o voi trimite tuturor domnilor dela cari a fost confiscată, pentru a nu rămânea nimeni în pagubă. Ca să pot purta însă enormele spese ce le voi avea cu noua tipărire a volumului prim, rog onoratul public român să-mi dea sprijinul de lipsă, cumpărând volumul II, care formează un întreg de sine stătător, și conține material foarte interesant din viața noastră publică dela anii 1860—1863.

Cu stimă:

Teodor V. Păcățianu.

Daruri de Crăciun pentru săracii noștri.

»Mila dată săracilor te curăță de păcate, îți câștigă îndurare și viață vecinică«.

Inscripția pe icoana Maicei Domnului, din localul »Reuniunii sodalilor români din Sibiu«.

E frig! Corpul omenesc are acum ca nici-când altă-dată, mai multă trebuință și de adăpost și de alimente și de îmbrăcăminte. Cei mai favorizați de soarte, cei înzestrați dela bunul Dumnezeu cu averi, și-au adunat până în acest timp de amortire, în jignițele lor cele trebuincioase pentru traiu. Mulți sunt între noi însă, cari deși muncit-au din greu în tot timpul, nu le a fost dat să aibă tocmai pentru acest anotimp al crivețului și înghețului cele mai neapărate pentru încălzirea corpului și a inimii. Ajutorarea celor lipsiți e una din datorințele creștinești profesate de Isus Omul, care pentru a noastră mântuire s'a născut, a viețuit între noi, moarte a luat și earăși a înviat.

Învățăturile dumnezeiești ale Mântuitorului lumii să încălzească mai ales acum inimile noastre pentru lucruri bine plătute și lui Dumnezeu și oamenilor.

Conduc de aceste considerațiuni de înaltă morală creștinească, comitetul Reuniunii noastre de câțiva ani încoace își numără între a sale datorințe a apela la inimile generoase pentru câte un picur de balsam vindecător pe seama celor lipsiți. Câte mame veduvite și numai cu sufletul în oase și încunjurate de numeroși copii, câți orfani nevinovați și câți oameni scăpați și neputincioși vârsat-au lacrimi de mulțămîță și înălțat-au rugăciuni de recunoștință pentru toți aceia, cari îndurare au avut pentru ei, și earăși câți din cei milostivi n'au avut mulțămirea sufletească bine știind, că din darurile lor, părtași au făcut pe cei cari vrednici sunt de miluire.

Rugămîntea noastră prea umilită de data aceasta este, ca cei cari nu trăesc în lipsuri să bine voiască a ne sta și acum într'ajutor la împlinirea acestei datorințe creștinești.

Darurile sunt a se preda în localul Reuniunii noastre și se vor împărți între săracii noștri în ajunul sărbătorilor Nașterii Domnului.

Sibiu, 12/25 Nov. 1902.

Comitetul »Reuniunii sodalilor români din Sibiu«.

Vic. Tordășianu, Ioan Apolzan,
president. notar.

NOUȚĂȚI

— Dieta din Budapesta. Joi s'a terminat în fine afacerea mult ventilată a lui Nessi. A vorbit numai deputatul Andreiu Ráth, zicând, că dreptul de imunitate al lui Nessi a fost vătămât. Cu aceasta discuția în această chestiune s'a închis. Ministrul Fejérváry ține apoi un discurs, în care își face observările la vorbirile de până acum în afacerea Nessi. Declară între altele, că *Gott-erhalte e imnul Maiestății Sale* și deci acela, care stimează pe Maiestatea Sa, trebuie să stimeze și imnul Gotterhalte. Armata comună nu e numai a Austriei, ci și a Ungariei, căci și Ungaria jertfește bani și sânge pentru susținerea ei. Cere, ca dieta să primească propunerea comisiunii de imunitate, că adevăratul de imunitate al lui Nessi n'a fost vătămât prin aceea, că s'a pornit contra lui procedură în afaceri de onoare. Dieta primește propunerea comisiunii de imunitate cu 170 voturi contra 65. (Absenți au fost 213 deputați). Cu aceasta incidentul Nessi s'a încheiat.

— **Inmormântarea lui Krupp.** Miercuri s'a făcut la Esen (Germania), înmormântarea celebrului fabricant de tunuri murit în urma unui atac de apoplexie. Telegramele din Berlin relevă importanța funerariilor făcute acestui rege al ferului. Insuși împăratul Wilhelm, care nutria pentru defunct o sinceră dragoste prietenească, a ținut să aducă om giul durerii sale, mergând în persoană, la Esen, să urmeze carul funebru. Se citează aceste cuvinte pe cari împăratul le-ar fi exprimat față cu preotul, care a oficiat. »Sunt indignat de acușățiunile aduse lui Krupp de ziarul »Vorwärts« și sunt sigur, că brava populațiune din Esen va respinge cu aceeași indignare odioasă calomnie la adresa ilustrului fiu al Germaniei.« — Moartea lui Krupp a provenit din supărare, pentru că ziarele socialiste au scornit despre el nise minciuni, acuzându-l de fapte imorale. Împăratul Wilhelm a asistat, după cum am zis, în persoană la înmormântare și, ceea-ce nu s'a întemplat până acuma, ca un împărat să țină discurs la asemenea ocaziuni, împăratul Wilhelm a ținut un discurs, în care și-a exprimat părerea de rău pentru moartea prea timpurie a lui Krupp și tot-odată și-a exprimat desaprobarrea față cu acei ucigași, sociali, cari din biurourile redacțiilor cu condeiele lor otrăvite au ucis un om, care a adus atâtea servicii patriei și a făcut atâtea bine lucrătorilor. Împăratul a invitat în discursul său pe toți muncitorii cinstiți germani, ca să rupă ori-ce legătură cu socialității. — Krupp a lăsat familiei sale o moștenire de 300 milioane mărci (o marcă germană=1 cor. 20 bani.)

— **Prea lăudatul cor din Orăștie.** Stimat Domnule Redactor! Astăzi a cântat în biserică corul cel vechiu al lui Branga, despre care s'a scris în »Libertatea«, că cântă destul de bine liturgia, compoziție de Dima. Ne-am convins însă că corul acesta cântă destul de prost, noroc că oamenii au paciența de a-l asculta și așa, pentru că nu au mai bun; își roșește fața când îl ascultă.

Laudele, ce i-s'a adus în Jurnalul lor nu le merită, să vede, însă că densusului nu mai așa îi se pot face laude, dacă nu-l ascultă. Noi ne-am bucura mult, dacă am avea aici un cor bun, și nu ar lipsi nici puterile, dar ne lipsește conducătorul priceput, fiindcă dl Branga este numai un cârpaci în ale muzicii, carele prin cântările sale șicanează publicul și face confuzie între cântăreți, ne-am bucura și mai mult, când dnul Branga s'ar lăsa de această măiestrie și s'ar ocupa mai bine cu jocul seu pre-

dilect al cărților. Orăștie, 30 Noemvrie 1902. Stimătoriu: *Colibris*.

Cu privire la treaba prea lăudatului cor a fostului profesor de Craiova I. Branga vom mai reveni. Vom avea atunci destule motive a răsfărânge glo-sele de laude ale penei simbriașe, care mai mult strică decât direge celor posaunați de ea! *N. R.*

— **Personalul poștelor.** Poștele ungare se împart în două clase: erariale și neerariale. Cele erariale se află prin orașe; cele ne-erariale prin orașe mai mici și pe la sate.

Personalul poștelor erariale îl compun 3.971 de inși. Anume: 16 inspectori; 182 sub-inspectorii; 844 funcționari superiori; 1.107 funcționari; 219 vice-controlori; 1.091 funcționari-suplenți, 127 practicanți; 394 manipulanți. Numărul factorilor și al servitorilor face 4.660.

La poștele ne-erariale sunt 3.991 de magistri postali. Între aceștia 1.820 bărbați, 2.171 femei. Numărul transporturilor e 191, între cari 121 bărbați, 70 femei. La aceștia trebuie să mai adăogăm 1.556 de amployați (posta és táviradkiadó), între cari 1.382 de femei și numai 174 bărbați. Numărul postilionilor, călăuzilor și al manuatorilor trece peste 11 mii. Numărul diurniștilor de tot felul, face 2.066.

— **Meseriași noștri** din capitală se adună din ce în ce în număr mai mare la locul lor de întrunire și-i petrec în toată Dumineca discutând și plănuid ce vor face după-ce vor fi înărite statutele reuniunii din partea guvernului. — Deocamdată constatăm numai atâtea, că bravii noștri meseriași se ocupă cu idei foarte frumoase, pe cari dacă le vor realisa, vor aduce un serviciu mare întregului neam românesc. Noi ținem a atrage atențiunea meseriașilor și comercianților, cari vin în capitală, să se prezenteze la locul de întrunire în toată Dumineca, care e în colțul străzii Vörösmarty și pieții Hunyady, restaurantul Kecskeméty. Dacă sosesc în capitală în zi de lucru și nu se știu orienta, să se adreseze la secretarul reuniunii, dl *Aurel Crisua*, tipograf. (Vörösmarty u. 60/a.)

— **Avis.** Domnii Winkler și Grauer, cari au fabrica de coase în Kőbánya, prin aceasta fac cunoscut tuturor celor interesați, că expedarea cataloagelor românești se va începe în decurs de 8 zile.

— **Apă filtrată** (strecurată). Ministerul de instrucțiune publică din România a decis (hotărît), ca pe viitor toate școlile din țeară să fie înzestrate cu filtre (strecurători) regulate de apă.

Insemnătatea acestei deciziuni vom înțelege-o pe deplin, dacă ne vom aduce aminte cât de murdară apă trebuie să bem de multe-ori. Și multe boli le căpătăm tocmai prin apa murdară. Așa să răspândește bună-oară *tifusul* (lungoarea, sau lingoarea).

— **Câne turbat — în școală.** În școala poporală din Ojdula (Treiscaune) zilele trecute a intrat un câne turbat tocmai când elevii se pregăteau să plece acasă. Învățătorul sărind în apărarea elevilor a prins cânele de grumazi, dar acela printr'o smâncitură s'a eliberat din mâinile învățătorului și l-a mușcat de gât. Grav rănit, învățătorul (Kovács) a fost trimis la Budapesta în institutul antirabic.

Din fisiografie.)

Aerul face să ardă focul. Când cine-va vrea ca lemnele ori cărbunii să ardă bine, trebuie să sufle în foc, adevărat să sufle aer.

O sobă (cuptoriu) produce cu atât mai multă căldură, cu cât trage mai bine. Dar,

*) Din Manualul lui S. Niculescu—Brăilleanu.

când zicem că o sobă trage bine, prin aceasta trebuie să înțelegem că aerul vine în abundență pe gura sobei. Venind mult aer, vine negreșit, și mult oxigen, care se combină cu materia lemnului sau a cărbunilor și se produce astfel multă căldură. Dacă nu vine aer în sobă, focul nu arde, ci se stinge.

Arderea lemnului, adică focul este un exemplu de combinație chimică, care produce nu numai căldură, dar chiar și lumină. Asemenea, flacăra unei luminări, a unei lămpi, etc.

Lemnele uscate ard bine, căci în porii lor se află mult aer, care face să ardă bine focul.

Lemnele verzi nu ard bine, căci, în loc să aibe mult aer, au multă umezeală.

Prin experiențe de toate zilele știm, că spre a stinge o luminare, trebuie să suflăm în acea luminare. De ce oare când suflăm în foc se aprinde mai bine focul, iar când suflăm în luminare, ori în lampă se stinge flacăra luminării sau lămpii? Eată răspunsul: când suflăm în luminare ori în lampa aprinsă, cantitatea de aer ce o suflăm este așa de mare, încât răcește flacăra care, din această cauză, se stinge îndată.

Ori-ce flăcără se ridică în sus, pentru-că este formată din gaze cari ard și cari sunt mai ușoare decât aerul.

Lămpile cu petrol ard bine, adică dau o flăcără luminoasă, dacă flacăra este încunjurată de o sticlă, pentru-că aerul cald din sticla din lampă se ridică în sus, iar în locul aceluia aer vine pe dedesubt altul rece și curat, adică bogat în oxigen. Lampa arde cu atât mai bine, cu cât este și sticla mai lungă, căci în cazul acesta se face un curent mai puternic de aer.

Coșurile (hoarnele) sunt pentru vetre și sobe ceea-ce sunt sticlele pentru lămpi.

Când arde focul, fumul se duce pe coș în sus, pentru-că pe de o parte este mai ușor ca aerul, iar pe de alta pentru-că se formează curenți de aer cari, ridicându-se pe coș în sus, duc cu sine și fumul.

Unele persoane au obiceiul să pună capacul la sobă când încă mai sunt cărbuni aprinși. Aceasta este cea mai mare greșală, de oare-ce cărbunii din sobă produc niște gaze (acid carbonic și oxid de cărbune) cari sunt adevărate otrăvuri. Multe persoane cari au făcut o astfel de greșală, au murit.

Omul și animalele au trebuință de aer și anume de oxigenul din aer. Ori-ce ființă viețuitoare moare, dacă nu are aer. După-cum unei luminări, spre a arde, îi trebuie aer, tot astfel îi trebuie și unei ființe vii spre a trăi. Asemenea după-cum o luminare pusă într'un balon de sticlă arde pentru un moment și apoi se stinge, tot astfel și un animal pus în asemenea condițiuni, trăește câțva timp, și se slăbesc puterile și în fine moare. Intr'adevăr, se punem sub un clopot de sticlă o luminare aprinsă, iar sub altul o pasăre. Luminarea arzând și pasărea respirând, consumă cea mai mare parte din oxigenul aerului din clopetele de sticlă. În locul aerului de mai înainte se produce un amestec de gaze și anume: azot, un gaz foarte vătămător respirației, numit acid carbonic, vapori de apă și mai rămâne o foarte mică cantitate de oxigen, care nu mai este în stare să întrețină nici flacăra, nici viețu pasărei. Din cauza acestor gaze, luminarea se stinge, iar pasărea moare.

De altminterlea, pentru, ca să ne convingem repede, că avem trebuință de aer, n'avem decât să ținem închise cu mâna nările nasului și gura. Imediat simțim o greutate în piept, nu mai putem înghiți și căpătăm convingerea că, dacă am mai sta astfel, am muri.

Putem răbda zile întregi de foame, dar de aer nici un moment. Aceasta ne dovedește, că avem trebuință mai întâiu de aer, apoi de apă și în urmă de mâncare

Oxigenul din aer, ajuns în corp, transformă sângele negru în sânge roșu, care numai în aceasta stare poate hrăni corpul. Prin urmare: aerul hrănește corpul.

Aerul este cea dintău hrană a omului și a animalelor, căci omul și animalele îndată ce se nasc, respiră aer, cu care se hrănesc.

Prin experiențele ce le-am făcut noi asupra aerului, nu numai că am arătat compoziția sa, dar încă și care anume corp din

aer este trebuincios unei flăcări oare-care, precum și omului și animalelor.

Din cele spuse înțelegem, că în casele noastre, în sălile de teatru, în cafenele etc., unde se adună mulți oameni și ard multe luminări, trebuie ca aerul să fie foarte des reînnoit. De aceea se se deschidă des ușile și ferestrele sau se se întrebunțeze niște ventilatoare sistematice, pentru-ca să între aerul curat din afară.

Multe persoane au leșinat, ba unele chiar au murit în biserică în timpul sărbătorilor de Paști, când se aprind o mulțime de luminări.

Să țineți minte, dragii mei că, pentru-ca să puteți trăi, aveți trebuință nu numai de mâncare hrănitore, de apă bună, de lumină solară, dar încă și de mult aer curat, sănătos. De aceea în oarele libere, ori în vacanță, plimbați-vă prin livezile înverzite, prin pădurile înfrunzite, prin munții acoperiți cu brazi, ori prin câmpiile smălțate cu flori, căci acolo se află aer încărcat cu ozon!!

Sz. 8898—1902 tk.

Árverési hirdetmény kivonata.

A szászvárosi kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Licseszk Niculaé és tsa végrehajthatónak Licseszk Dávidné végrehajtást szenvedő elleni 123. korona hátralékos tőkekövetelés és járulékai iránti végrehajtási ügyében a dévai kir. törvényszék (a szászvárosi kir. járásbíróság) területén levő Tamáspatakon és Kis-Denken fekvő a tamáspataki 68 szám tlkönyvbe a † 3 rd 379 hrszámra 188 kor., a † 5 rd 599 hrszámra 137 kor., a † 8 rd 969 hrszámra 13 kor., a † 11 rd 1505. 1506. hrszámra 71 kor., továbbá az u. o. 396. szám tjkvben a † 1 rd 1719. hrszámra 106 kor., az u. o. 395. szám tjkönyben a † 1 rd 139. 140. hrszámra 448 kor., a † 2 rd 760 hrszámú ingatlanra 116 kor., továbbá az u. o. 394. szám tjkönyvben a † 1 rd. 277. hrszám ingatlanra 137 kor., a † 2 rd 514 hrszám ingatlanra 42 kor., a † 3 rd 1198. hrsz. ingatlanra 35 kor., a † 4 rd 1366/2. hrszám ingatlanra 14 kor., a † 5 rd 1586. hrszám ingatlanra 37 kor., a † 6 rd. 1652/2 hrszám ingatlanra 38 kor., a † 7 rd 1684/5. hrsz. ingatlanra 12 kor., a † 8 rd 1766/26. hrszám ingatlanra 62 kor., a † 9 rd 1936/5. hrszám ingatlanra 82 kor. ezennel megállapított kikiáltási árban az 1881. évi LX. t.-cz. 156. §-nak alkalmazásával, továbbá a Kis-Denki 176 szám tjkönyvben a † 1 rd 950/14. hrszám ingatlanra 24 koronában ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1902. évi december hó 15. napjának d. e. 8 órákor Tamáspatak, és ugyanazon napon d. u. 2. órájkor Kis-Denk község házánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsáranak 10%-át készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. szám a. kelt igazságügyministeri rendelet 8 §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Szászváros, 1902. évi november hó 14-én.

A kir. bíróság mint tkvi hatóság.

Sóhalmi,
kir. albiró

„D A C I A“

institut de credit și economii, societate pe acții.

Reședința societății: **Orăștie** (Szászváros, Broos).

Birourile societății se află în casele proprii:
(Strada Berăriei nr. 12 lângă posta regească).

Capital social 100.000 cor.

Operațiunile societății sunt:

A) primește depuneri spre fructificare.

a) depuneri fără anunț până la 100 cor. 5½%.

b) depuneri mai însemnate cu anunț de un an cu 6%.

c) depuneri făcute de biserici, școale, corporațiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6%.

Contribuția erarială pentru sumele depuse se plătește prin institut.

Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de depuneri.

Depuneri, ridicări și anunțări se pot face și prin postă și se rezolvă fără întârziere.

B) Acoardă credite personale pe lângă cambii sau obligații cu caventați.

C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranță ipototecară.

E) Institue ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispozițiile legale existente, procurându-și concesiunea forului competent.

F) Cumpără și vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

G) Cumpără și vinde realități.

H) Cumpără și vinde ori-ce lucruri mobile.

I) Tot felul de întreprinderi comerciale și economice, în societate cu alții ori singură.

K) Finanțează patente.

L) Arêndează și exarêndează realități și alte drepturi și întreprinder-de tot soiul.

Directiunea.

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

in Orăștie Szászváros.

Opuri —
Bilete de log.
Broșuri —
Circularc —
Bil. de vizită
Invitări —
Bilanțuri —
Acții —
Cap. de epist.
Placate —
Ord. de dans
Adrese —
Compturi —
Note —
Preț Curent.
Anunțuri —
Registre —
Imprimare —
Couverte —
Bilete de cun.
Etc. etc. etc.

Există deja de 14 ani și este pro-
văzută cu tot felul de material
necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce co-
mande repede și cu prețuri mode-
rate, se îngrijește totodată ca toate
acelea să fie estetic lucrate și
fără erori.

Până de prezent se bucură de sprigi-
nul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă
aceasta despre promptitudinea și
acurateța cu care efectuește ori-ce
lucrare.

Ca unica tipografie românească în
acest mare comitat, se roagă de bine-
voitorul sprigin al celorlalte institute
rom., precum și al privaților.